

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. §17
Smittevern: Virksomheten skal planlegges og drives slik at risikoen for spredning av smittsomme sykdommer blir så liten som praktisk mulig.

FAKTA

KIKHOSTE

HVA ER KIKHOSTE?

Kikhoste er en luftveisinfeksjon forårsaket av bakterien "*Bordetella pertussis*". Sykdommen artet seg som sterk forkjølelse som etter hvert går over i kraftig hoste med "kiking", eventuelt med brekninger og oppkast. "Kiking" er den lyden som høres ved innpust. Kikhoste kan være farlig for små barn, spesielt for spedbarn, fordi de kan slutte å puste i forbindelse med hosteanfallene. Spedbarn er mottagelige for sykdommen fra fødselen av fordi mors kikhosteantistoffer i liten grad passerer over til barnet. Det er blitt observert en betydelig økning i forekomsten av kikhoste, særlig hos eldre barn og unge. Trolig skyldes økningen av kikhoste i befolkningen at større barn, ungdom og voksne ikke lenger har beskyttende immunitet etter vaksinen de fikk som barn.

SMITTEMÅTE OG SMITTEFØRENDE PERIODE

Kikhoste regnes som en svært smittsom sykdom og den smitter ved dråpesmitte i forbindelse med hosteanfall. Den smitteførende perioden varer i ca 3 uker fra symptomene starter. Det vil si forkjølelestadiet og de 2 første ukene av hosteanfalls- og kikestadiet. Ved antibiotikabehandling varer den smitteførende perioden inntil 5 dager etter oppstart. Delvis immune personer med uklart sykdomsbilde kan være smittespredere. Gjennomgått sykdom gir mange års immunitet som avtar ved høy alder.

SYMPTOM OG FORLØP

Sykdomsforløpet deles inn i to stadier. Første stadiet er **forkjølelesstadiet** med hoste, feber og rennende nese. Varigheten av dette er ca 1 uke. Etterpå følger **anfallsstadiet** som kjennetegnes av kraftige hosterier med kiking og eventuelle brekninger eller oppkast. Anfallet kan vare i flere uker og sykdomsforløp på 2-3 måneder, eller mer er ikke uvanlig.

BEHANDLING

Behandling med antibiotika har effekt på sykdomsforløpet hvis det gis tidlig, det vil si i forkjølelesstadiet og begynnelsen av anfallsstadiet. Smitteførende periode reduseres til 5 dager ved oppstart med antibiotika. Behandling senere enn 3 uker etter sykdomsstart har liten hensikt, både med tanke på forkorting av sykdomsperioden og reduksjon av smitterisiko. Behandling av gravide vurderes av lege.

INKUBASJONSTID

Inkubasjonstid er tiden fra man blir smittet til man blir syk. For kikhoste er inkubasjonstiden vanligvis på 7-10 dager.

FOREBYGGENDE TILTAK

Generelt forebyggende tiltak mot kikhoste er vaksinasjon. Vaksinen ble innført i barnevaksinasjonsprogrammet fra 1952. Målet med vaksinasjon er ikke å utrydde kikhoste, men å unngå eller mildne sykdommen, **spesielt hos barn under 2 år**.

I dag brukes en kombinert difteri-tetanus-kikhoste-polio-Hib-vaksine i spedbarnsvaksinasjon. Denne gis ved 3, 5 og 12 måneders alder. Den beskyttende virkningen avtar etter småbarnsalderen slik at ungdom og voksne er dårligere beskyttet. Det gis derfor en påfyllsdose ved 7 års alder, og denne antas å gi beskyttelse i bortimot 10 år.

TILTAK VED ENKELTTILFELLER ELLER LOKALE UTBRUDD

Ved påvist tilfelle av kikhoste vil lege vurdere evt. igangsetting av forebyggende tiltak overfor andre husstandsmedlemmer og nærkontakter. Dette gjelder først og fremst uvaksinerte barn under 2 år.

Aktuelle tiltak kan være forebyggende antibiotika behandling eller vaksinasjon, evt framskyndet vaksinasjon.

HVA KAN GJØRES FOR BARN UNDER 2 ÅR SOM ER UVAKSINERT ELLER DELVIS VAKSINERT?

Ved økt smitterisiko, som for eksempel et større utbrudd i lokalmiljøet, kan barnet få første vaksine dose så tidlig som ved 6 ukers alder. Dette kan også være aktuelt for spedbarn uten at de defineres som nærkontakter til en smittet.

Vaksinasjon kan også tilbys alle andre uvaksinerte under 2 år i lokalmiljøet.

ANDRE UTEN TILSTREKkelig BESKYTTELSE MOT KIKHOSTE

Vaksinasjon av eldre barn og voksne som ikke lenger har tilstrekkelig beskyttelse kan vurderes ved lokale utbrudd. Dette gjelder spesielt personer med alvorlig astma, medfødt hjertefeil eller nedsatt immunforsvar. I enkelte tilfeller kan det også være aktuelt at antibiotika blir gitt forebyggende.

KIKHOSTE I BARNEHAGEN

Ved behandling tidlig i sykdomsforløpet blir barnet vanligvis smittefri 5 dager etter igangsatt behandling. Barnet bør holdes hjemme fra barnehagen denne perioden. Ved behandling senere i forløpet vil smittefaren være betydelig mindre, og barnet kan gå i barnehage eller skole dagen etter oppstartet behandling. Friske nærkontakter som får forebyggende medisinsk behandling trenger ikke å holdes hjemme.

Standard hygiene:
HUSK HÅNDVASK!